

De Tegenwoordig

Nieuwsbrief Brussels Brecht-Eislerkoor december 2007



***Mo-Tsu ofte Me-Ti
de chinese leermeester van Brecht***



As een gelaarsde kat door het koor- en kalenderjaar

Het probleem van het schrijven van een woord vooraf, hier nogal plechtig “editoriaal” genoemd, ligt hem niet in het suffen over wat je alweer zal schrijven, want er gebeurt genoeg in een koorleven. En daarenboven is ons koor creatief in het bedenken van toekomstplannen. Wel krijgt de editor een duizelingwekkend seizoengevoel, alsof hij/zij de gelaarsde kat was die van kwartaal naar kwartaal – en dus ook van jaargetijde tot jaargetijde – vliegt. Was hij/zij vorige keer nog aan het mijmeren over hoe mooi de zomer kan zijn en hoe prettig het weerzien bij het nieuwe koorjaar, nu staat hij/zij ietwat somber de vlagen en windhozen te trotseren van de laatste weken van het jaar. Met als enig lichtpunt de zonnewende. De verlichting die in het verschiet is.

A propos zonnewende. Naar het schijnt zou de oude Johann Wolfgang Goethe – ja precies, de literaire reus die het bij ons in een boksmatch opneemt tegen Bertolt Brecht – op zijn sterfbed de profetische laatste woorden hebben uitgesproken : *Mehr Licht !* Schitterend, ware het niet dat Goethe hoogstwaarschijnlijk in het Hessisch dialect “*mer liecht schlecht*” (= ik lig niet lekker) heeft gemompeld. Goethe was een kind van de Verlichting (ja, met een hoofdletter).

En licht is iets dat in ons Koninkrijk goed van pas zou komen. Red de solidariteit, vrienden. Verjaag het spook van een ultrarechts Vlaanderen met zijn groot (Vlaams) Belang, zijn LDD en andere NV-A's. Het fijne aan ons koor is dat we ons goed voelen in Brussel met zijn bont cultuurleven, met vriendschap over de muurtjes en hekjes heen.

En soms moet je over de afsluiting schreeuwen om je verstaanbaar te maken. Daarom dromen we ervan het project *Shouting Fence* naar Brussel te halen. Het gaat verder dan de Palestijnse Kwestie alleen : het toont hoe de communicatie tussen mensengroepen, zelfs tussen individuen overal ter wereld gestoord wordt.

Erica

In dit nummer :

Me-ti als Mo-Tsu, de filosoof (deel 2 van de kleine Brecht-chinacursus)
 Religie en Sint-Franciscus (optreden)
 Jo'anna en Fair Trade (Achter de Gordijnen)
 Shouting Fence en Poverty requiem (koorverhalen)
 De ontelbaren (koorproductie ?)
 een colloquium (koorgeschiedenis deel 7)
 Koogeritsel



Mo-Tsu en de naastenliefde

kleine Brechtcursus in vier delen, deel 2

In de filosofische traditie werd hij vooral bekend als Mo Tsu. Brecht verbasterde het tot Me-Ti. Maar wat sprak onze Bertolt dan wel zo aan in die Mo Tsu ? We laten Meester Mo zelf aan het woord en dan wordt het vanzelf duidelijk wat Brecht in hem zag.

Mozi of **Micius** was een Chinees filosoof die leefde van circa 470 v. Chr. tot 391 v. Chr. De naam Mozi betekent *Meester Mo*. De filosofische school die naar hem vernoemd is, noemt men het mohisme. Waarschijnlijk was Mozi van lagere komaf. Hij had met name een hekel aan de pretenties van het confucianisme en taoïsme van de hogere standen. Hij was de eerste die tegen de autoriteit van Confucius' leer inging. Na korte tijd ambtenaar te zijn geweest werd hij net als Confucius een rondtrekkende filosoof die zijn diensten aanbood aan lokale gezagsdragers om hen te onderrichten in staats- en persoonlijke aangelegenheden.

Predikte Confucius echter vooral de liefde voor de familie, dan kwam Mo Tsu op voor de universele liefde. Zijn vertoog hield in dat universele liefde heel wat voordelen heeft, en met name het voorkomen van sociale onrust en oorlog. Mo Tsu besteedde ook veel aandacht aan de methodologie van zijn filosofie. Ze moest getest kunnen worden op haar deugdelijkheid. Filosofie moet bruikbaar zijn en ten dienste staan. Hij was wars van fatalisme dat er zijn ogen toe geleid had dat de armen hun lot aanvaard hadden zonder nog naar verandering te streven.



respect

Hij hanteert voor zichzelf drie deugdelijkheidscriteria en legde daarmee de grondslag voor een rationele denkwijze en wetenschap. Deze drie criteria zijn : oorsprong, geldigheid en toepasbaarheid. *Oorsprong* is gerelateerd aan daden van heersers uit de oudheid. De *geldigheid* wordt getoetst aan het nu, wat mensen waarnemen. En de *toepasbaarheid* wordt beoordeeld aan de hand van voordeel voor staat en volk. Mo Tsu en de mohisten richtten zich voornamelijk tegen de rijkdom en levensstijl van de adel, want voordeel voor de staat betekende voedsel, onderdak, kleding en veiligheid voor de inwoners. Vooral tegen de "toepasbaarheid" werd door de Confucianisten gereageerd en ze legden het uit als materialisme, wat dan in tegenstelling stond tot het "ontwikkelen van de innerlijke deugd".



Naast respect voor anderen staat bij Mo Tsu ook de "poging om anderen tot nut te zijn" hoog aangeschreven. Meester Mo : "Wie anderen afkeurt, dient verandering te kunnen bewerkstelligen. Als men anderen afkeurt en geen verandering brengt, dan bestrijdt men water met water en vuur met vuur. Dit heeft zeker geen effect." Mo Tsu leefde tijdens de overgang van het Chunqiu-tijdperk (722-481) naar de Tijd van de Strijdende Rijken (489-222). Deze tijd werd gekenmerkt door het verval van de oude adel en het uiteenvallen van de feodale structuren. De onderste lagen van de bevolking kwamen in opstand en weigerden nog langer passief hun lot te dragen. De adel reageerde met willekeurige uitbuiting in een laatste poging om hun positie te vrijwaren. Het land werd verscheurd door oorlog en het gewone volk verpauperde.

maatschappijvisie

Mo Tsu staat dan op als filosoof en benoemt zeven wantoestanden die moeten aangepakt worden :

- 1 nutteloze investeringen in pracht en praal in plaats van in verdediging
- 2 burens die elkaar niet te hulp schieten bij vijandelijke aanvallen
- 3 uitputting van de krachten van het volk voor de rijkdom van de adel
- 4 corruptie en willekeur van ambtenaren
- 5 onwetenschap en hoogmoed bij de vorsten waardoor het volk niet gepast beschermd werd
- 6 bijgeloof en leugens
- 7 schaarste aan levensmiddelen en de slechte verdeling ervan

Confucius baseerde zijn maatschappij op de *medemenselijkheid* (“ren”) die autonoom uit de mens zelf ontstaat en ageert. Mo Tsu stelt daar de *rechtschapenheid* (“yi”) tegenover. Deze ontstaat niet zomaar vanzelf, maar moet als een deugd vanbuitenaf aan de mens opgelegd worden. *Ren* leidt bij Confucius uiteindelijk tot een statisch maatschappijbeeld waar ieder respect heeft voor elkaar en zijn plaats in het geheel kent en aanvaardt. Het revolutionaire van Confucius was daarbij dat hij de heersenden op hun verantwoordelijkheid aansprak om ook ten opzicht van het gewone volk *medemenselijk* te zijn. Mo Tsu gaat een stap verder en betwist de vanzelfsprekendheid waarmee heersers heersers zijn. Hij aanvaardt de klassenindeling niet en predikt een universeel mensbeeld.

mensbeeld

Volgens Mo Tsu handelt een mens die zonder maatschappelijke structuren opgroeit, egoïstisch en kortzichtig. Zonder rechtspraak en regering zijn mensen als wilde dieren. Op zichzelf kan een mens geen taal ontwikkelen om zijn belangen en die van anderen op elkaar af te stemmen. Samenleven moet voor Mo Tsu gericht zijn op gerechtigheid (“chin”), vrede en welstand voor het hele volk. Zijn recept om dat te bereiken is eenvoudig : de alomvattende wederkerige liefde en de wederkerige ondersteuning (of wederkerig “van-nut-zijn”). Het verbinden van deze beide is de grote verdienste van Mo Tsu’s filosofie. Bij Confucius zijn medemenselijkheid en van-nut-zijn voor elkaar nog tegengesteld. Bij Mo Tsu is naastenliefde “nuttig”. Mo Tsu wil naast het eigenbelang steeds en evenwaardig het algemeen belang stellen. Voor hem zou de eigen familie niet meer of minder waard mogen zijn dan enig andere. En hetzelfde geldt ook voor staten en volkeren, het eigene is evenwaardig aan alle andere. Of in zijn woorden : “Als men andere staten zoals de eigen beschouwt en andere families als de eigen en andere mensen zoals zichzelf, dan zouden de feodale vorsten elkaar graag zien en geen oorlog meer met elkaar voeren. En familiehoofden zouden vriendschap voor elkaar voelen en mekaar niet aanvallen. En de mensen zouden elkaar liefhebben en niet jennen. (...) Ellende, agressie, ontevredenheid en haat zouden van de aardbodem verdwenen zijn.” Mo Tsu predikte dus eigenlijk de klassenloze maatschappij waarin absolute gelijkheid gerealiseerd zou zijn.



<http://de.wikipedia.org/wiki/Mo-tsu>

dogma revue électronique 02/2000

Adapted from *The Ethical and Political Works of Mo Tzu* translated by Yi-Pao Mei. Arthur Probsthain, London, 1929.

nog één keer Franciscus om 't af te leren

Of hoe neutraal kun je zijn tegenover godsdienst ?

Jos en Sint-Franciscus, het zal nooit iets worden. Maar wij kunnen mooi mee profiteren van zijn analyses. En voor één keer moet het dan maar zonder prentjes.

Meestal weten we waar de directe vijanden van het socialisme te situeren zijn. Tegen hen trekken we van leer en vergeten ondertussen wat er in de rand van ons gezichtsveld gebeurt. Naar aanleiding van onze verbroedering in de KVS, in christelijke sfeer en op- perste extase, moet me wat volgt van het hart, alhoewel ik weet dat een deel van comfor- tabel gezeten, goedmenend en van tolerantie zwevend links dat niet zal pikken.

schepper

De burgerlijke samenleving heeft een burgerlijk staatsgezag nodig heeft, maar "dit ge- zag ... vindt zijn oorsprong in de natuur en dus in God zelf, de Schepper ervan. Hieruit volgt, dat het staatsgezag op zich beschouwd slechts van God alleen komt ... aan Hem moet alles onderdanig zijn en Hem moet alles dienen. Allen die het recht hebben om te bevelen, ontvangen bijgevolg hun gezag van niemand anders dan van God, de hoogste koning van allen." Straffe taal van een of andere fundamentalistische imam ? Neen, bo- venstaand citaat behoort tot de officiële leer van de katholieke kerk. Het is oorspronke- lijk afkomstig uit de encycliek *Immortale Dei* van paus Leo XIII (1878-1903) die 600 jaar na Thomas van Aquino het *Alle gezag komt van God* kracht bijzet met een onfeilbare uitspraak. Leo XIII wordt in kerkelijke kringen een vooruitstrevende paus genoemd.

U vindt Leo XIII ouwe koek, want sindsdien is er immers veel veranderd in de christelij- ke wereld ? De sociale afbraak in Nederland door Balkenende en zijn CDA (Christen-De- mocratisch Appel) werd minutieus voorbereid en religieus gerechtvaardigd. Het rapport *Publieke Gerechtigheid* (1990) van het wetenschappelijk instituut van het CDA bevat meer dan 100 pagina's theologische argumentatie tégen de moderne verzorgingsstaat. Hun conclusie is simpel : de naoorlogse verzorgingsstaat is in strijd met de katholieke en protestantse traditie. Dus weg ermee. De staat moet eindelijk zijn plaats kennen.

fundamentalisme

De fundamentalisering van de christelijke politiek, ook in Europa, is al enkele tientallen jaren bezig en mag dus niet voorgesteld worden als een antwoord op een fundamenti- sering van de islam. Het is een oplaaiing van het klassiek christelijk verzet tegen de mo- rele gevolgen van het liberalisme (niet tegen het economisch liberalisme) en tegen het socialisme en de verzorgingsstaat. De vermaarde Franse katholieke filosoof Jacques Maritain, een van de grondleggers van de christen-democratische maatschappijvisie, hield in 1948 een pleidooi voor een "integraal humanisme", en bedoelt daarmee : het ide- aal van een humane maatschappij aan de socialisten en liberalen ontnemen en koppelen aan de bijzondere opdracht en getuigenis van het christendom in de geschiedenis, aan het christendom als openbaringsgodsdienst. Al het goede komt van God, toch ? Ordi- nair uitgedrukt : pure vrije markt hoeft niet per se; een beetje humanisme en socialisme mag ook, als het maar van ons, christenen, uitgaat en wij de dienst uitmaken. In dat op- zicht verschilt de christen-democratie niet veel van fascisme of modern extreem-rechts (zie ook de encycliek *Quadragesimo Anno* die de vakbonden wou verbieden).

In Vlaanderen kunnen we de christelijke revival plaatsen op de lijn Tindemans- Eyskens-Beke. Bij de huidige CD&V-ideoloog Beke is het beroep op religieuze argumen- ten weer helemaal in. De Nederlandse historicus dr. T.A.M. Salemink constateerde de link tussen de Friedman-doctrine (Reaganisme en Thatcherisme) en de christen-democra- tie : "de nieuwe christen-democratische ideologie van de *zorgzame en verantwoordelij- ke samenleving* heeft de neo-conservatieve economische en politieke omwenteling ge-

kerstend. Ze heeft op een belangrijk onderdeel de uiterlijk zo vulgaire, Amerikaanse legitimatie van het kapitalisme en de vrije markt aangepast aan het beschaafde en christelijke gemoed van vele Europeanen. (...) Kern van deze bewerking is dat de suggestie gewekt wordt dat de naoorlogse verzorgingsstaat in strijd is met de christelijke visie op de natuur van mens en samenleving en dus indirect ook met het christelijk geloof en met de 2000 jaar christelijke traditie van het Europese avondland."

europa

Dat er uit bepaalde christelijke hoek weinig steun voor een sociaal Europa komt, is dus niet verwonderlijk. Evenmin verwonderlijk is het dat sommige politici de positieve humanistische waarden van Europa als exclusief christelijke waarden claimen en dit vermeld willen zien in een Europese grondwet. Wat die grondwet meteen ondergeschikt zou maken aan de morele autoriteit van Gods vertegenwoordiger op aarde. Theocratie in Europa ?

De Amerikaanse conservatieve socioloog Robert Nisbert beweert dat het geloof in een hiernamaals een belangrijke voorwaarde is voor maatschappelijke ontwikkeling. Hedendaagse christelijke denkers zijn ongelooflijk arrogant als het gaat om een exclusieve claim op de beginselen van mensenrechten, moraal en ethiek. De vermaarde *godsbewijzen* van Thomas van Aquino, die pareltjes van de scholastiek die het geloof geloofwaardig moesten maken, zijn dan wel onderuitgehaald, maar één van de ultieme legitimaties waar Kerk en religieuze instellingen zich nog aan vastklampen, is de verklaring van de oorsprong van schoonheid en goedheid. Waar komt ons moreel bewustzijn vandaan ? Hoe kan je dat verklaren zonder god ? In die argumentatie is de goede Franciscus van Assisi - ongetwijfeld een mild en beminnelijk man - een welgekome voorbeeld.

Voorbijstappend aan de schreeuwerig bekritiseerde zogenaamd extreme fundamentalismen, heb ik met deze voorbeelden uit de respectabele, gematigde, Westeuropese christelijke intelligentia willen aantonen hoezeer religieuze overwegingen nog altijd meespelen, ook in institutionele en sociaal-economische kwesties. Religieuze denkers beroepen zich op de eeuwigheidswaarde van hun leer en het niet tegen te spreken woord van een persoonlijk opgevoerd dat buiten elke discussie staat. Dat volstaat om hun geloof geldig te verklaren en het te verheffen boven elke vorm van kritiek. Hun claim op moraal en ethiek – ten onrechte vaak erkend

Wie is Sint-Franciscus ?

Franciscus wordt geboren in 1181 of 1182 in Assisi als zoon van een rijke koopman. Hij wilde ridder worden, maar in 1202 wordt hij krijgsgevangen genomen en leeft 12 maanden opgesloten in een kerker, overgeleverd aan de grootste ellende. Ontredderd, depressief, lichamelijk gebroken keert hij terug naar huis. Hij bekeert zich tot een leven van armoede, gebed en dienstbaarheid. Hij wil nu een geestelijk ridder worden. In 1205 zou hij in een kerkje een eerste visioen hebben gekregen : het kruisbeeld *spreekt* tot hem. Hij trekt zich als kluizenaar terug in eenzaamheid, steelt goederen van zijn vader en verbouwt met de opbrengst kerkjes. Vanaf 1209 krijgt Franciscus volgelingen. Van gehoorzaamheid aan regels wil Franciscus niet weten, zijn enige stelregel is : leven volgens het evangelie. De Franciscanen kennen een grote bekeringsijver. In 1219 gaat hij naar Damiate in Egypte om het kruisvaarderskamp (vijfde kruistocht 1217-1221) te bezoeken. Hij ziet kans bij sultan Melek el-Kamil te komen en probeert hem te bekeren. Franciscus predikt vrede temidden van het strijdgewoel van de kruistochten, die hij afkeurt. Ondertussen is de orde behoorlijk gegroeid. Achter zijn rug baadt de opvolger als hoofd van de orde, broeder Elias, echter reeds in weelde. Franciscus maakt een diepe depressie door. Hij heeft een pijnlijke oogziekte, langzaam verliest hij het gezichtsvermogen. Lever, maag en milt zijn aangetast. Zijn jarenlange vasten en streng leven hebben hem lichamelijk totaal ondermijnd. Hij voelt zich verlaten en verraden door de broederschap. Op 14 september 1224 zou hij een visioen krijgen van de lijdende Christus en van een engel de wondetekenen van Christus (stigmata) ontvangen. Twee jaar later sterft hij. (...)

door niet-gelovigen – vertraagt de ontwikkeling van een van autoriteit bevrijde moraal. In het beste geval steunt hun goedmenndheid op misleiding. Zij eisen respect voor hun irrationele geloofachtigheid, maar – ondanks hun geprevel over tolerantie en pluriformiteit – hebben ze uiteindelijk geen echt respect voor de morele en culturele waarden van andere seculiere of religieuze tradities. Dat zijn niet mijn indrukken, dat is een historische constatering !

brecht

Daartegenover manifesteert zich nauwelijks de wereld van de normale mensen, vanuit religieus standpunt vaak geëtiketteerd als ongelovigen, niet-gelovigen of atheïsten. Maar o wee als vanuit dat seculiere wereldje enige kritiek op de godsdienst loskomt. Dan is de wereld te klein. En dus zwijgt de seculiere wereld over de sotternijen van de godsdienst. Geen ambras. Kijk, de dwaasheid van de godsdienst is een niet te ontkennen verschijnsel. Daar moeten we (voorlopig ?) mee leven. Maar dat betekent niet : zelfverloochening ; een valse verbondenheid suggereren ; een vals gevoel van eensgezindheid opwekken ; voorwenden dat hun waarheid voor allen geldt ; het eigen standpunt verdoezelen. Dat betekent niet : door stilzwijgendheid een indruk van instemming verwekken. De godsdienst versluiert de ware tegenstellingen, maar schept zelf emotioneel hevige tegenstellingen en wordt voor dat doel ook misbruikt. Dat weten we allemaal. Waarom handelen we dan niet zoals van een Brecht-Eislerkoor verwacht mag worden ?

"De realistische kunstenaars vertegenwoordigen de *tegenstellingen* die bestaan bij de mensen en in hun onderlinge betrekkingen." - "De realistische kunst is een strijdende kunst. Zij bevecht de valse inzichten in de realiteit en de strekkingen die in strijd zijn met de werkelijke belangen van de mensheid. Zij maakt correcte inzichten mogelijk ..." Omdat ik niet van gezagsargumenten verdacht wil worden, zal ik best niet vermelden dat de laatste citaten afkomstig zijn van B. Brecht (*Over het socialistisch realisme*).
Jos

Traditie van deugdzzaamheid

In een tijd dat de rooms-katholieke Kerk dreigde ongeloofwaardig te worden, werd ze gered door figuren als Franciscus. Wat eigenlijk in tegenspraak is met mysticisme : als God rechtstreeks met de mens communiceert, waarvoor dienen dan zijn alleenverteenwoordiger in Rome en diens potverterende priesterbende ? Bovendien, is zich zó uitverkoren wanen dat de almachtige Heer zich verwaardigt met jou te spreken in visioenen, niet het toppunt van hovaardigheid ? Maar voor Franciscus waren visioenen zijn redding. Zo hoefde hij aan de boze Kerk, die meer belang hechtte aan uiterlijkheden en uitzichtloze theologieën, niet uit te leggen vanwaar hij zijn ideeën haalde.

Enkele historische figuren met wie hij duidelijk raakpunten heeft omwille van zijn optreden of omwille van zijn overtuiging, zijn :

- De Egyptische mysticus Echnaton, de ketter-farao, de aanbieder van de zon (13e eeuw v.d.g.j.) Hij was de grondlegger van het Atenisme, dat stoelde op *Begrip en geen Geboorzaamheid*. Want "we vrezen wat we gehoorzamen en hebben lief wat we begrijpen". Een *God van Liefde* verlangt dat de mensheid in vrede samenleeft en dus weigerde hij legers in te zetten tegen vijanden.
- Pythagoras (6^{de} eeuw v.d.g.j.) stichtte een genootschap waarin alles gemeenschappelijk was. Hij werd wiskundige, omdat daarbij enkel gedacht en niet geobserveerd moet worden. Hij eiste respect voor alle leven en preekte als Franciscus tot de dieren.
- Petrus Waldo schonk al zijn bezittingen aan de armen en stichtte rond 1170 de *Armen van Lyon* een genootschap van mensen die een streng deugdzaam leven leidden (waldenzen). Ze keerden zich tegen de immoraliteit van de geestelijkheid, gingen zoals Franciscus als leken prediken en werden beschuldigd van ketterij.

- Frederik II (1195-1250), de latere Duitse keizer, onderhield goede betrekkingen met Arabieren en verzette zich tegen de kruistochten. Daarom werd hij geëxcommuniceerd. Later, in 1228, trok hij toch op "kruistocht", zij het niet om te vechten maar om vriendschap te sluiten met de mohamedanen. De paus was woedend : men moest de ongelovigen bestrijden en niet

Geef me HOOP, Jo'anna

Eddy Grant en de Fair Trade

Lekker in het zonnetje zingen voor de Wereldwinkel. Heerlijk. En het was dan nog voor fair Trade ook !! Maar wat zongen we daar ook al weer ?

Eddy Grant schreef *Gimme hope, Jo'anna* in 1988 ter ere van de Zuid-Afrikaanse leider Nelson Mandela. *Johanna* verwijst naar Johannesburg, de grootste stad van Zuid-Afrika. Het lied was immens populair in Zuid-Afrika en is het vandaag nog altijd. *Sneaking across the neighbours borders* verwijst naar de strooptochten van het Zuid-Afrikaans leger over de landsgrenzen heen. *She's got supporters in high places Who turn their heads to the city sun* is een sneer naar de internationale gemeenschap die liever de andere kant opkeek, als het erop aan kwam om het apartheidsregime te veroordelen. *She even knows how to swing opinion In every magazine and the journals* stelt de medeplichtigheid van de media aan de kaak. De Zuid-Afrikaanse regering heeft dit lied dan ook onmiddellijk verboden.

Edmond

Edmond Grant groeide op met de klanken van zijn geboorteland : de TAN, een zangstijl met wortels in Zuidoost-Azië. In 1960 emigreerde de familie Grant naar Engeland en kwam in Stoke terecht, een typisch engelse arbeidersstad. In 1965 richtte hij de Equals op, de eerste multi-etnische groep in Groot-Brittannië. Jawel jawel, dit is de groep waarvan grijsaards onder ons nog de kaskraker *Baby come back kennen*. Op 1 januari 1971 kreeg hij op 23-jarige leeftijd een haraanval en een klaplong.

Grant concentreert zich daarna op het produceren en het duurt tot 1977 voor hij een soloalbum uitbrengt, *Black Skinned Blue*

Eyed Boys. Plots was daar een radicale voorvechter van rechten voor zwarten. Nummers als *Cockney Black*, *Race Hate*, *Curfew* en *Hello Africa* liegen er niet om. Hij had een nieuwe sound uitgevonden en doopte die *kaisoul*, een samentrekking van kaiso (het oorspronkelijk woord voor *calypso*) en *soul*. De Caribische legende *Lord Shorty* nam de nieuwe stijl over en noemde hem *solka*. Nog later is dat *soca* geworden. In 1979 komt Grant, die ondertussen op Barbados woont, met *Walking on Sunshine*. Daaruit kennen we vooral *Living on the Frontline* : een stevige tekst, elektronica, een vleugje optimisme en een funky sound. Dat was zijn geheim recept. Het is dit recept dat ook *Gimme Hope Jo'anna* zo aanstekelijk maakt. Grant concentreert zich daarna weer op studio- en productiewerk. Hij geraakt hopeloos verstrikt in juridische gevechten over auteursrechten. Hij claimt een nieuw muziekgenre dat hij ontworpen heeft, de *ringbang*, helemaal voor zijn studio en zorgt er op die manier voor dat niemand de muziekstijl overneemt.

Lyrics for : Gimme Hope Jo'anna

Well Jo'anna she runs a country
She runs in Durban and the Transvaal
She makes a few of her people happy, oh
She don't care about the rest at all
She's got a system they call apartheid
It keeps a brother in a subjection
But maybe pressure can make Jo'anna see
How everybody could a live as on
[chorus] Gimme hope, Jo'anna / Hope, Jo'anna
Gimme hope, Jo'anna / 'Fore the morning come
Gimme hope, Jo'anna / Hope, Jo'anna
Hope before the morning come
I hear she make all the golden money
To buy new weapons, any shape of guns
While every mother in black Soweto fears
The killing of another son
Sneakin' across all the neighbours' borders
Now and again having little fun
She doesn't care if the fun and games she play
Is dang'rous to ev'ryone [chorus]
She's got supporters in high up places
Who turn their heads to the city sun
Jo'anna give them the fancy money
Oh to tempt anyone who'd come
She even knows how to swing opinion
In every magazine and the journals
For every bad move that this Jo'anna makes
They got a good explanation [chorus]
Even the preacher who works for Jesus
The Archbishop who's a peaceful man
Together say that the freedom fighters
Will overcome the very strong
I wanna know if you're blind Jo'anna
If you wanna hear the sound of drums
Can't you see that the tide is turning
Oh don't make me wait till the morning come

Zing voor vrede in het Midden Oosten

zangers gezocht voor *The shouting fence* (1 nov 2004)

Dit keer een dubbel koorverhaal. Ter inspiratie voor onze productie "The shouting Fence" volgt eerst de oproep die Oxfam in 2004 lanceerde om zangers te werven. Daarna een voorstelling van The Poverty Requiem, een andere grote Nederlandse Oxfam-korenproductie

Zangers gezocht voor 'The Shouting Fence', een muzikaal manifest voor vrede in het Midden Oosten. Deelname is gratis, inzet is vereist, kippenvel gegarandeerd ! Gezocht worden redelijk ervaren sopranen, tenoren, alten en bassen die samen twee koren van bij elkaar 300 zangers zullen vormen. Voorbereiding dmv oefen-cd en partituur (gratis) en één workshop op 21 november. Generale repetitie op 24 november en uitvoeringen op 25, 26 en 27 november 2004 in Amsterdam. Elk deelnemend koorlid kan na afloop van het project voor € 50,- onkosten declareren.

Aanmelden: Stuur een e-mail naar: shoutingfence@yahoo.com en vermeld je:

o Naam o Adres o e-mail adres o stemsoort.

Oefenen en repeteren : In 6 van de 11 delen wordt deelgenomen door de twee koren. De muziek is niet ingewikkeld. Je ontvangt vooraf een oefen-CD en de partituur. Op deze CD staan de delen waaraan het koor meezingt. Eerst worden de delen door een koor voorgezongen, gevolgd door de melodie per stemsoort. Zangers met enige koorervaring kunnen eenvoudig de eigen stem vooraf instuderen. Verwacht wordt dat je dat voor de workshop gedaan hebt. Bij de workshops gaat het er vooral om de stukken samen te zingen en op elkaar te leren reageren. De 6 delen waarin de twee koren zingen gaan steeds om vraag en antwoord, actie reactie. Het publiek neemt ook deel aan de voorstelling. Zij functioneren op 3 momenten in de voorstelling als *shouting crowd*. Een half uur voor aanvang van de voorstelling wordt hun partij ingestudeerd.

De workshop : zondag 21 november van 12.00 uur tot 17.00 uur.

De generale repetitie : woensdag 24 november 18.00 – 21.30 uur

De laatste doorloop : donderdag 25 november 18.30 uur

De uitvoeringen : 25 nov 20:15 ; 26 nov 18:30 ; 27 nov 20:15

Locatie repetitie en uitvoeringen : Westergasfabriekterrein

De inhoud : Een foto in de krant van een vrouw in burka met een megafoon. Dat is voor de componist Orlando Gough de directe aanleiding en inspiratie geweest voor het schrijven van *The Shouting Fence*.

Het stuk is gebaseerd op de splitsing van het Palestijnse dorp Madjal Shams in de Golan hoogte. Het dorp werd in tweeën gesplitst door het introduceren van een no-go zone van circa 50 meter breed na de wapenstilstand met Israël in 1973. De enige manier voor de dorpingen om te communiceren met vrienden en beminden was door te schreeuwen over het niet te betreden gebied dat als een onneembare hinderenis door het dorp was getrokken.

Elke vrijdagavond verzamelen de mensen aan beide zijden van de grens en schreeuwen naar elkaar het nieuws, de laatste roddels, hun wederzijdse liefde en gevoel van frustratie over de onmogelijkheid elkaar te omhelzen. De realiteitswaarde van dit stuk is in 2004 meer dan ooit aan de orde. De muur die Israël dwars door de bezette gebie-



den trekt, scheidt zonder enige compassie bestaande gemeenschappen. Mensen verliezen het contact met geliefden en bekenden, verliezen toegang tot hun land, raken hun werk kwijt en mogen geen lijfelijk contact maken. Veel van dit stuk heeft door de verdere verscherping van het conflict tussen de Israëli en Palestijnen sinds het ontstaan ervan en door de veroordeling van de muur door het Internationaal Gerechtshof een nog intensere werking. Doordat het publiek zelf de muur is gedurende de uitvoering, is de directe beleving van *The Shouting Fence* zeer ingrijpend.

Componist : Orlando Gough is een van de belangrijkste Britse hedendaagse componisten van ballet muziek, theater en filmmuziek en van koormuziek. In 1999 componeerde hij *The Shouting Fence*. In 11 delen wordt indringend duidelijk wat het is om van elkaar gescheiden te zijn en toch met elkaar te willen communiceren.

Dirigent : Peter Maissan dirigeert jaarlijks diverse producties met grote groepen. Jaarlijks wordt onder zijn leiding de *Matthaus Passion* uitgevoerd en hij dirigeerde the *Shouting Fence* als eerder in het kader van de koorbiënnale in Haarlem.

De uitvoering : De Gashouder te Amsterdam of eigenlijk het fundament van wat ooit de grootste gashouder van Europa was, heeft met een kolomvrije vloeroppervlak van bijna 3000 vierkante meter en een vrije hoogte van 14 meter welhaast onbegrensde gebruiksmogelijkheden. In de ruimte worden twee tribunes geplaatst voor de twee groepen vocalisten. Daartussen een ruimte van ca 20 meter waar het publiek staat. Er is ruimte voor 1000 bezoekers per voorstelling. Deze publieksruimte is omgeven door hoge hekken met daarop prikkeldraad. Het publiek functioneert als de niet neembare afscheiding voor de koren. Het maken van contact tussen de twee groepen wordt direct ervaren door de toeschouwer. Naast de twee koren waar wij jou voor uitnodigen om deel te nemen, wordt meegewerkt door : Kinderkoor de *Kickers* en *The Shout*, een Londens gezelschap van zangers, een vocale big band, een groep improviserende musici, ongelooflijke solisten, een hedendaags koor en dat alles tegelijk.



Organisator : Stichting Fonds Nederlands Sociaal Forum

Drie hoofdsponsors : UCP (*United Civilians for Peace* = ICCO ; Kerk in Actie ; Cordaid ; Pax Christie ; IKV en Novib), NOVIB, Stichting Doen.

“hopelijk overal ter wereld opgevoerd”

Peter Maissan, componist van *The Poverty Requiem*

Het was één van die vele ideeën om mee aan de slag te gaan. Of was het toch alleen maar Peter Massain die wilde dat wij ermee aan de slag gingen ? Als getogen Nederlander kan hij het in ieder geval goed uitleggen ...

Het *Poverty Requiem* is geboren uit mijn jarenlange vriendschap met Sylvia Borren, directeur van Oxfam Novib. In het voorjaar van 2006 was ze aanwezig bij een *Matthäus Passion* die ik dirigeerde, een werk waarin het lijden van Christus centraal staat. Ze suggereerde toen : waarom maken we op Bachs muziek niet een nieuwe tekst over het lijden van nu ? Maar dat ging me te ver. Van Bach moet je afblijven. Ik bood wel meteen aan een nieuw Requiem te schrijven en wist ook al meteen de titel : *Requiem voor de Armoede*. De muziek kwam rechtstreeks voort uit de verhalen die Sylvia mij vertelde

over armoede. Ze kan daar op zo'n beeldende en directe manier over vertellen dat je het onmiddellijk voor je ziet. Armoede stinkt, zegt ze, en dat ruik je dan ook echt. De muziek en de gevoelens die daarbij horen, borrelen vervolgens vanzelf naar boven.

Vorig jaar zomer ben ik op reis geweest door Afrika en heb ik zelf de verschrikkingen van armoede mogen ervaren. Je weet niet wat je meemaakt. Mensen die elkaar naar het leven staan voor een kruimel brood, puur om te overleven. De woede die je voelt. Het gevoel van onrechtvaardigheid. De schaamte. De onverschilligheid. Het besef dat er wereldleiders zijn die hiervoor de basis leggen. Het systeem van uitsluiting dat we met elkaar hebben gecreëerd. Maar ook de grote veerkracht van mensen, vooral van de vrouwen. De onderlinge verbondenheid, de levensenergie van mensen die nú willen leven, omdat het morgen al voorbij kan zijn. Al die lagen vind je terug in de muziek.

Ik heb gezocht naar een niet-westers klankidroom door ritme en melodie centraal te stellen en harmonie daaraan ondergeschikt te maken. De muziek bestaat uit vele lagen door en over elkaar heen die worden gezongen door verschillende koren en solisten.

Het liefst beschouw ik de verschillende partijen als losse brokstukken die een dirigent ter plekke tot iets nieuws kan componeren. Zo ga ik het zelf doen op 26 mei op het Schouwburgplein in Rotterdam. Ik sta in het midden op een verhoging met de percussionisten om mij heen. Daaromheen zit of staat het publiek en de buitenste ring wordt gevormd door zes koren. De solisten worden in rikshja's tussen koren en publiek rondgereden. De koorzangers kennen hun eigen partij en ik geef met gekleurde vlaggen aan hoelang ze door moeten gaan met een bepaalde frase. Het hele werk bestaat uit vijf delen, die uiting geven aan achtereenvolgens het lijden, de woede, de rouw, de levenslust en de hoop van de armoede, eindigend in de *Global song against poverty* die we ook als single gaan uitbrengen.



Het *Poverty Requiem* moet je niet zien als een kant-en-klare partituur die je van maat één tot drieduizend opvoert zoals het er staat - al kan dat wel als je wilt - maar als losse brokstukken die iedereen thuis via de website www.povertyrequiem.org kan instuderen, simpelweg door ernaar te luisteren. En waar de dirigent op de repetities een nieuw geheel van kan maken. Dít werkwijze hoop ik met dit werk te kunnen verspreiden, zoals ik ook hoop dat het *Poverty Requiem* overal ter wereld zal worden opgevoerd, in steeds weer nieuwe variaties, zodat overal ter wereld mensen hun stem verheffen tegen armoede." **26 mei 2007 om 15 en 17 uur Schouwburgplein Rotterdam, gratis toegang**

Componist en dirigent *Peter Maissan* studeerde aan het *Rotterdams Conservatorium*, was docent muziek op een middelbare school en achtereenvolgens directeur van *Muziek en Dansschool Utrecht*, het *Utrechts Centrum van de Kunsten* en *Kunstweb Amsterdam*. Verder was hij mede-initiatiefnemer en oprichter van de *Rock Academie* in Tilburg. Momenteel is hij directeur-eigenaar van *PM producties* waarmee hij belevenissen op maat organiseert, waarbij hij gebruik maakt van muziek, theater, film en fotografie.

de ontelbaren

laten we weer eens een volksoperaatje doen

Elvis Peeters is een complexe persoonlijkheid van twee schrijvende individuen. Ook zijn boeken zijn complex. Hij schreef de theatermonoloog voor "Mensenzee" die al niet voor één gat te vangen was, en nu overwegen we om "iets" te doen met zijn roman "De Ontelbaren". Hoog tijd voor een (gepikt) interview.

Tienduizenden, honderdduizenden, uiteindelijk miljoenen vreemdelingen overspoelen het rijke Westen. De situatie loopt snel uit de hand, overal dreigt de invasie het leven in de argeloze gezinnen te ontwrichten. Iedereen zoekt eten en onderdak. Winkels worden geplunderd. De overheid staat machteloos. Er vallen doden. (...) De bezwerende roman *De ontelbaren* van Elvis Peeters is een evocatief hopelijk niet al te profetisch verhaal over menselijke verlangens naar geluk en veiligheid in een wereld vol verschillen, onrust en onbegrip. Hoe veerkrachtig is een samenleving die belaagd wordt door ontelbare anderen? Welke principes komen onder druk te staan? Peeters slaagt er wonderwel in om deze prangende thematiek te omcirkelen in een korte en glasheldere, ontluisterende maar tegelijk uiterst humane roman. (Bron: site Podium)

Oh shit, ik ben verliefd op Sandra Kim / Lekker stuk van veertien jaar / Heel Europa viel voor haar / Voor de beeldbuis kwam men klaar / zelfs premier Martens deed het maar. De Elvis Peeters die in het station van Lier met uitgestrekte hand op ons toe loopt, is niet meer de hemelbestormer die in de jaren '80 als leadzanger van *De Bange Konijnen* en het bekendere *Aroma di Amore* menig brave Vlaamse huisvader choqueeerde. Maar in zijn ogen blinkt wel nog steeds dat vuur waarmee hij tot het einde van zijn dagen voor de afbraak van de muren van Fort Europa zal blijven strijden. Bewijs daarvan: zijn recentste boek en theatervoorstelling *De ontelbaren*, waarin hij en medeschrijfster Nicole Van Bael een niet te stoppen mensenvloed op de grenzen van het Europese vasteland afsturen.

> **Verwacht u binnenkort werkelijk zo'n massale volksverhuizing naar het westen?**

Nee, het boek is in de eerste plaats een denkoefening, gebaseerd op twee verhalen die in de voorbije jaren door mijn hoofd zijn blijven spoken. Een tijdje geleden stootte ik op een universitaire studie die aantoonde dat onze levensstandaard zo hoog is dat het theoretisch onmogelijk is hem aan alle aardbewoners te garanderen. Om de welstand van de gemiddelde Belg naar alle mensen ter wereld uit te breiden, zouden er wel vier aardbollen nodig zijn. Eén aarde bevat simpelweg niet genoeg middelen. Dat verhaal, samen met de herinnering aan de beelden van een Turks dorpje dat ten tijde van de eerste Golfoorlog (in 1991, TT) van de ene op de andere dag met tienduizenden Irakese vluchtelingen werd overspoeld, zette me aan het denken. Ik vroeg me af wat er zou gebeuren als wij westerlingen rechtstreeks en op grote schaal met beide problemen zouden worden geconfronteerd. Want de situaties die in het boek beschreven worden, zijn zeker niet uit de lucht gegrepen. Dorpen die door vluchtelingen worden overspoeld, hongersnood, armoede en overbevolking: dat bestaat allemaal, en minstens even massaal als in het boek. Alleen bestaat het niet hier, maar duizenden kilometers ver weg. Wat ik in het boek gedaan heb, is simpelweg die afstand weggehaald en het verhaal hier gesitueerd.

> **En toch is het boek geschreven in een nuchtere, afstandelijke stijl waarmee u bewust alle morele oordelen over de situatie vermijdt. Vanwaar die koele benadering?**

Die afstandelijke stijl is mijn gebruikelijke manier van schrijven. Ik schrijf eerder vanuit de taal dan vanuit de psychologie van het personage. In het boek laat ik zo'n 70 personages aan het woord. Dat past bij het thema *de ontelbaren*. Hierdoor ontbreekt een hoofdpersonage waarmee de lezer zich kan identificeren. Ik wou gewoon personages tonen en vertellen wat zij zeggen en denken, zoals in een krantenverslag. Boeken die lezen als

pamfletten, daar hou ik niet van. Kunst moet eerlijk zijn, eerder dan geëngageerd. Een songtekst of een boek gaat de wereld of iemands mening niet veranderen. Het kan wel iemand die al geëngageerd is of die mening deelt, een hart onder de riem steken. Als schrijver wil ik literatuur maken. Ik voel zeker niet de behoefte mensen via mijn boeken de les te spellen. Zoals de Franse dichter Guillevic ooit zei : *“Je engageert je leven, niet je werk.”* Het is te gemakkelijk om via je kunstwerk de mensen op te roepen iets te doen, en het daarbij te laten. Als je wilt dat er iets gebeurt, doe het dan zelf.

> In het tweede deel van uw boek laat u verschillende personages aan het woord. Elk reageert op zijn manier : de één sluit zich op, de ander onderhandelt. Is er geen enkel personage waarmee u zich, boven alle anderen, kan vereenzelvigen ? Waarmee u de lezer toont hoe iemand volgens u het beste zou reageren ?

Eigenlijk is er geen enkel personage in het boek waarmee ik me volledig identificeer. Maar Nicole en ik hebben het er natuurlijk over gehad hoe we zelf zouden reageren in zo'n situatie. Ik denk dat wij zouden handelen zoals het koppel in het boek, dat een ander koppel uitnodigt om bij hen te komen wonen. Dat zijn degenen die op tijd beseffen dat de situatie zoals ze is, onhoudbaar is. Als de vluchtelingen dat willen, nemen ze de huizen toch gewoon met geweld in. Daarom besluiten ze het huis te delen met mensen die ze kennen, een ander koppel met twee kinderen. Het huis van het tweede koppel geven ze prijs aan de vluchtelingen. Die reactie leek ons het meest waarschijnlijk.

> In december hield *Vlaams Belang* een campagne in Marokko om Marokkanen te ontraden naar ons land te komen. Het motto luidde: 'Gastvrij, maar niet gek'.

Voor hen kan gastvrijheid blijkbaar gek zijn. Voor mij ben je gastvrij of je bent het niet. Net zoals je niet een beetje zwanger kan zijn. Dan ben je maar gek. Gastvrij met grenzen, dat begrijp ik niet. Ofwel staat het woord 'vrij' daar niets te doen, ofwel staan die grenzen daar niets te doen. Misschien ben je vriendelijk, maar je bent niet gastvrij.

> De aanvankelijke reactie van de meeste inwoners van het dorp in uw boek is niet gewelddadig of afwijzend, maar ook niet echt gastvrij. Ze blijven onverschillig en proberen vooral hun gewone leven verder te leiden. Zou de gemiddelde Vlaming inderdaad zo onverschillig staan tegenover 'de anderen' of 'de onbekenden' ?

Ik zou dat geen onverschilligheid noemen. Ze proberen zich aan de veranderende situatie aan te passen, ze bekijken het als iets waar niet tegen te beginnen is. Zo gaat het ook in oorlogssituaties. Mensen proberen hun leven verder te zetten en nemen de omstandigheden erbij. Je kinderen en jijzelf moeten eten, je probeert het warm te hebben. Dat is wat in het boek gebeurt. Dat heeft niet met onverschilligheid te maken, maar met een poging datgene wat je kent, te behouden. Geleidelijk ga je op zoek naar alternatieven.

> Naarmate het boek vordert, wordt de toon donkerder. Autochtonen trekken zich terug in streng bewaakte 'vreemdelingvrije' getto's. Het boek eindigt met de vernietiging van het dorp waar het verhaal zich afspeelt. Een weinig hoopvol einde.

De wereld ziet er niet zo hoopvol uit. Als ik zie hoe men nu met begrippen als democratie omspringt, wat zal dat dan worden als we het echt benauwd krijgen ? Wat er moet gebeuren, is herverdelen. En dat moet nú. Het klinkt banaal, want iedereen zegt het.

Alleen doet niemand wat. Al van in de jaren '70 hoor ik dat het ontwikkelingsbudget op 0,7% van het BNP gebracht moet worden, maar dat is nog altijd niet het geval. Wij mogen blij zijn met de korting op onze energiefactuur, maar waar komen die grondstoffen



vandaan ? Eigenlijk moet er geen ontwikkelingshulp zijn maar eerlijke wereldhandel. Uitbuiting is diefstal en diefstal mag niet. Als dat onder een andere term plots wel mag, moet je je ook niet onschuldig voordoen als de zaken uit de hand lopen.

> **Een personage in uw boek zegt : “De gastvrijheid ligt nu bij hen. Of ze die nemen of er nog mee wachten, dat bepalen zij. Ze hebben alle tijd.” Is gastvrijheid een luxe die we ons niet langer kunnen veroorloven ? Is het te laat om gastvrij te zijn ?**

In het boek is het inderdaad zo. Wij hebben de gastvrijheid laten voorbijgaan. Aan gezien we slechts oog hadden voor economische grondslagen, hebben we onze kansen op gastvrijheid verprutst. De vluchtelingen weten dat ze van de Europeanen niet veel moeten verwachten en dat ze zichzelf zullen moeten manifesteren als ze iets gedaan willen krijgen. Zij hebben tijd, ze zijn al zo lang op tocht. Ze kunnen de gastvrijheid opeisen die wij hebben verkwanseld door er laks mee om te gaan.

> **De Franse filosoof Jacques Derrida stelt dat men gastvrijheid niet aan voorschriften kan binden. Maar is er na de uitspraken van Patrick Dewael over hulp aan illegalen nog plaats voor gastvrijheid bij migratie en asiel ?**

Als je gastvrij wil zijn, hoef je je niet veel aan te trekken van de wetten. Als je Patrick Dewael bezig hoort, mag een Vlaming alleen gastvrij zijn voor een andere Vlaming of voor iemand waar we economisch wel bij varen. Onlangs zijn er in mijn tuin twee Poolse arbeiders verongelukt, terwijl ze aan hoogspanningskabels werkten. Het onderhoud was in handen van een Nederlandse firma, maar blijkbaar kenden die arbeiders de taal- en de veiligheidsvoorschriften niet genoeg. Wat voor gastvrijheid is dat dan ? Enkel economische drijfveren spelen nog, ook op het vlak van cultuur en sociale voorzieningen. Dat staat haaks op wat gastvrijheid zou moeten zijn.

> **In zijn boekje *De grote volksverhuizing* vergelijkt H-M Enzensberger de reactie op migratie met een treincoupé : weerzin om plaats te ruimen voor nieuwe passagiers. De reeds aanwezigen reageren als 'autochtonen'. Is het idee *autochtoon* te zijn, een soort erfrecht op de grond te hebben, dan een misplaatst idee ?**

Ik probeer niet in termen van grondgebied te denken. Je hebt geen recht op een grondgebied. Oorspronkelijk zaten er in Amerika geen blanken, zwarten of Aziaten. Van de ander wordt integratie verwacht, maar als we allochtonen vragen voor hun arbeid, moeten we beseffen dat ze ook een cultuur meebrengen. Je kunt niet verwachten dat iemand die hier komt werken, zijn persoonlijkheid thuislaat. Wie een inburgeringscursus voor vreemdelingen voorstelt, moet ook een ontvankelijkheidsexamen voor autochtonen organiseren. Het mag geen eenrichtingsverkeer zijn.

> **Een slotvraagje. *De ontelbaren* is niet alleen een roman, het is ook een literair concert. Hoe vullen beide elkaar aan ?**

Ik mag mezelf tegenwoordig dan wel in de eerste plaats schrijver voelen, als ik te lang achter mijn bureau zit, begint het te kriebelen. Dan moet ik terug het podium op, muziek maken. Net nog bracht ik een nieuwe plaat uit met de groep Schmoll : *Spleen pour rire*. Die titel is geleend van Paul Van Ostaijen. Er is niet echt een verband met het boek of mijn schrijverschap, maar er staat wel een nummer op over migratie en open grenzen : *Doe Open*. Dat sluit er dus wel bij aan. Met de voorstelling '*De ontelbaren*' willen we ten dele een ander publiek bereiken dan met het boek. Maar ook mensen die het boek gelezen hebben, vinden de voorstelling anders. We brengen immers niet heel het verhaal, maar slechts een deeltje ervan. Dat wordt als een soort film noir gebracht. En dikwijls is het boek na de voorstelling ook te koop. Er zijn altijd mensen die willen weten hoe het verhaal afloopt.

> **Slecht.** Ja, maar dat verklappen we ze dan nog niet. (lacht)

Verleden en toekomst

onze koorgeschiedenis - aflevering 7

Aan de vooravond van het jaar waarin we het 30-jarig bestaan vieren, blikken we in het verleden en de toekomst. Immers : alleen wie bepaalde dingen bewaren, kan aan een nieuwe toekomst werken. Conserveren moet samengaan met doorgeven.*

Erik Meerschaut, diepe bas, wandelt mee op muziek en tekst. Hij is getuige van het eerste uur en houdt minutieus bewijsstukken van alle kooretappes bij. Deze stukken zullen volgend jaar de tentoonstelling van 30 jaar koorleven sieren.



Erik, wat betekenen deze 30 jaar voor jou ?

Ja, ik vind dat iets formidabel. Ik zeg maar steeds : 'Het Brecht-Eislerkoor kan niet kapot'. Er zit iets heel vitaals in. Het heeft te maken met de mensen die erin zitten en met de materie waarmee we bezig zijn. Het heeft natuurlijk ook te maken met de kracht van onze dirigente, zowel muzikaal als inhoudelijk. Lieve is ook,

denk ik, een samenhoudende factor. Maar er is meer dan dat, ik denk dat we nog altijd een maatschappelijk verhaal hebben of een maatschappelijke opstelling waar mensen op af komen. We stellen ons niet altijd expliciet op als links koor, maar de mensen die bij het koor zijn, weten goed waar we voor staan en 'waar de klepel hangt'. Ik heb het gevoel dat de meeste mensen er zich goed bij voelen en er daarom ook blijven.

Wat mezelf betreft : ik heb periodes in het koor gehad met een heel sterk engagement. Ik zat in ploeg, ik zat in werkgroepen, ik ben een tijdje voorzitter geweest. Dus ik was er qua energie en qua tijdsbesteding een tijd heel erg nauw bij betrokken. Het koor blijft voor mij een plek waar ik kan bijtanken. Een klankbord ook voor dingen die rond ons bewegen en die worden voorgelegd en bediscussieerd tijdens de pauze en de vrije momenten. We bespreken er de dingen die gebeurd zijn, waaraan we deelgenomen hebben, zoals *de dag van de eerlijke handel* of de discussie rond *spiritualiteit en verbondenheid in de stad* naar aanleiding van onze deelname in de KVS. We zijn met die onderwerpen op een heel levendige manier bezig. Dat heeft iets warm en intens. De discussies worden trouwens stevast met veel vuur gevoerd. Maar het koor is bovenal ontspanning. Ik kijk werkelijk uit naar de zondagavond. Het zingen en samen muziek maken blijft toch een heel aparte ervaring. Tel daarbij de pauze met een lekker glaasje en een goed gesprek en je hebt het recept voor een rijke avond.

Naar aanleiding van 30 jaar BBEK organiseren we een colloquium met mensen uit de culturele en muziekwereld. Onderwerp van dit gebeuren zou zijn : Wat doet ons bewegen ? Het koor is met dit initiatief niet aan zijn proefstuk toe ?

Als je refereert naar onze *Nadenkdag* van 21 maart 1992, dan is dat inderdaad zo. De aanleiding om deze dag te organiseren was echter van een totaal andere orde. Ik heb eventjes de statistieken erbij gehaald en je kan op de curve zien dat we begin jaren '90 met een serieuze dip zaten qua koorbezetting. We waren gemiddeld nog met zo'n 13.

Als je dit cijfer vergelijkt met de situatie vandaag : de koorbezetting schommelt ergens tussen de 30 en de 35 zangers. Een groot verschil dus. We kwamen van een bezetting in de jaren '80 van boven de 35 zangers, zo'n beetje de situatie van vandaag. Toen we

begin jaren '90 met die erg lage koorbezetting zaten, hebben we het initiatief genomen voor zo'n denkdag rond *zingen in de nieuwe wereldorde*. Toch wel een gedurfd initiatief om met zo'n kleine groep te nemen. We zijn niet bij de pakken blijven zitten, maar hebben andere koren en *slimme koppen* geconsulteerd. *De nieuwe wereldorde* was geïnspireerd op een hersenspinsel van Bush sr en het Amerikaanse establishment dat zo snel mogelijk het politieke vacuüm na de val van de Berlijnse muur en het uiteenvallen van het Oostblok wou opvullen. Ze wilden orde op zaken stellen en overal de baas spelen. 's ochtends hadden we de bijdragen van Ludo Abicht en Herman Sabbe. Na de middag waren er workshops en als afsluiter een gesprek met mensen als Jan Rispens, Luc Mishalle, MongRosseel, onze eigen Lieve en Luk Cluysen van het Omroerkoor. Het geheel werd in een *Lange Mars* gegoten door Fred Brouwers. Door mensen uit te nodigen die bezig zijn en blijven, hebben we energie geput om verder te doen, ondanks de grootte van onze groep. Verder zijn daar geen grote conclusies uit gekomen. Het heeft ons wel een flinke voorraad zuurstof gegeven. We zijn nadien met de echte producties begonnen zoals met *In Paradisum*, *Dieren met een vreemde geur* en zeer recent *Vergeten straat* en *Brecht voor de raap*. Het projectmatig werken trok wel wat nieuwe mensen aan, zodat we vandaag gerust kunnen zeggen dat we uit het dal gekropen zijn, dankzij nieuwe input en een flinke dosis durf en creativiteit. De vroegere formule van de collage van liederen, waarbij we op een zeer manifeste manier uiting gaven aan onze ideeën en ons engagement hebben we toen zo'n beetje verlaten. We hebben ook ingespeeld op een andere evolutie : de multi-media toepassing. Je kan alleen zingen of je kan zingen combineren met theater, video, live-art enzovoort. Het inter-disciplinaire werkt versterkend. De boodschap krijgt een laagdheid, maar blijft in essentie dezelfde : zingen voor een betere wereld.

Erik, kan jij een aanzet geven en voor jezelf de vraag "Wat doet ons bewegen" invullen?

Naast wat ik reeds aanhaalde, is er natuurlijk de ideologische bedding van het koor. Daarvoor wil ik verwijzen naar ons repertoire. Bekijk zelf eventjes hoeveel liederen we zingen over welke thema's (zie hiernaast). Het is dus duidelijk dat we allemaal wereldverbeteraars zijn. Maar we hebben ook oog voor de zaken die het persoonlijke raken met onze feestliederen, liefdesliederen, liederen die we zongen op een begrafenis. Verder zijn alle thema's vertegenwoordigd die onze maatschappij invulling geven : politiek, internationale relaties, armoede, emancipatie, verdraagzaamheid, het zoeken naar verbondenheid met individuen, groepen en bewegingen, natuur en milieu. Het geeft alleszins een idee van welke zaken ons beroeren.

Maatschappijverandering	110
Persoonlijke levenssfeer	58
Oorlog en vrede	48
Politiek (vnl. Buitenland)	37
Media en technologie	22
Werkloosheid, armoede	21
Racisme, fascisme	21
Emancipatie	9
<u>Leefmilieu</u>	<u>5</u>
Totaal	331

Het zijn de zaken die ons deden 'bewegen' en waarbij we niet nalieten in te spelen op de actualiteit. Ik heb er nogal vertrouwen in dat we de zaken oppikken die zich 'de dag van vandaag' aandienen, daar zorgen de verschillende leden van ons koor wel voor. En dus denk ik dat we nog steeds goed bezig zijn. Ik denk dat we nog steeds op de golflengte van deze tijd zitten.

Een heel erg mooie conclusie, Erik.

**"Ich bin. Wir sind. Das ist genug. Nun haben wir zu beginnen.*

In unsere Hände ist das Leben gegeben.

Für sich selber ist es längst schon leer geworden.

Es taumelt sinnlos hin und her, aber wir stehen fest, und so wollen wir ihm seine Faust und seine Ziele werden."



Ernst Bloch, Voorwoord bij "Geist der Utopie" (vrij naar Ernst Busch)

van uw reporter op de fiets

KOORGERITSEL

Koorgeritsel is er voor al uw berichten aan de wereld in het algemeen en aan uw koormedemensen in het bijzonder.

antoinette leest geen Kuifjes meer ! Leve Antoinette die zopas 77 is geworden ! Zij is een voorbeeld voor de sopranen zowel muzikaal als door haar levensmoed. Kuifje leest ze misschien niet meer, maar we staan er nog altijd paf van hoe ze over haar partituren met de vele prikjes in oranje karton glijdt. En als ze een keertje die zware boeken niet bij heeft, registreert ze meteen muziek en woord in haar wonderlijk geheugen.

open je deur niet voor vreemden ! Opendeurdagen of zelfs slechts opendeur-repetities zijn een dure grap. Naar aloude gewoonte hielden we begin oktober een zogenaamde open-repetitieavond, kwestie van onze koorbekendheid nog wat te vergroten. We keken uit naar al die geïnteresseerden die op bewuste avond zouden binnenwippen en twee dagen voor ons evenement kregen we zowaar een telefoontje van ene R.D. met welluidende tenorstem. Hij wilde niet meezingen, maar vroeg waarom we die open-repetitieavond nog niet hadden aangegeven bij Sabam. Maar meneer ... Niks te maren.

Zo'n 18 à 44 euro belopen de auteursrechten. We gaven de drie liedjes aan die we die avond zouden instuderen. En moesten het volle pond betalen. En hielden er niet één nieuwe zanger aan over. Big Brother pluist blijkbaar alle elektronische agenda's uit ... **lezen, je verdomde plicht !** Nu al liggen vindingrijke koorleden wakker van wat we na *Shouting Fence* en onze 30^{ste} verjaardag kunnen brengen. Of we niet geïnteresseerd zijn in *De ontelbaren* van Elvis Peeters ? Dus haal dat boek uit de bib of de boekhandel en laat weten wat je ervan denkt ! Zijn we wel met genoeg zangers om in de huid te kruipen van die *Ontelbaren* ? Heb je het dan meer voor Dimitri Verhulst ? Ook voor deze Vlaamse krabbelaar breken koorleden een lans om ermee aan de slag te gaan.

eisler en weill niet bij de Klara Top 75 ! Moeten we volgend jaar niet actie ondernemen om onze Hanns en Kurt op de klassieke hitlijst van Klara te plaatsen ? Het *Requiem van Mozart*, goed en wel, maar mag het eens het *Berliner Requiem* van Kurt Weill en Bertolt Brecht zijn ?

wetenschapshoekje : bassen zijn de echte mannen ! Wat we natuurlijk al lang wisten, is nu ook wetenschappelijk bevestigd : bassen zijn de echte mannen. Uit een onderzoek bij het Hadza-volk in Tanzania bleek namelijk dat mannen met een lage stem meer kinderen kregen dan mannen met een hoge stem. 49 mannen en 52 vrouwen tussen de 18 en 55 jaar moesten de namen opnoemen van al hun dode en levende kinderen en *hallo* in het Swahili in de microfoon van het opnameapparaat zeggen. Het Hadza-volk zijn jagers en verzamelaars en kent geen moderne geboortebeperving en was daarom geschikt voor antropologische onderzoek. Al langer is bekend dat vrouwen mannen met een lage stem aantrekkelijk vinden. Mannen vinden bij vrouwen juist een hoge stem aantrekkelijk. Bij de vrouwen van het Hadza-volk bleek geen verschil in hoogte van stem en aantal kinderen. Maar bij de mannen bleek er een verband tussen een lage stem en het krijgen van meer nakomelingen. "We weten niet precies waarom de Hadza-mannen met een lagere stem meer kinderen hadden. Misschien konden ze meer partners krijgen, eerder beginnen met kinderen of konden hun vrouwen sneller achter elkaar kinderen krijgen, omdat de mannen voor meer eten zorgden", aldus antropoloog Coren Apicella. Uit eerder onderzoek is al gebleken dat mannen met een lage stem een hoog testosterongehalte hebben (denk maar aan castraten). En mannen met veel testosteron zouden betere jagers zijn. Volgens de onderzoekers zijn de stemmen van mannen en vrouwen in de loop van de evolutie steeds verder uit elkaar gaan liggen, omdat de mannen met lage stemmen voor meer nageslacht zorgden.

Het onderzoek is gepubliceerd in *Biology Letters* - persbericht 26/092007 bij Elsevier

Verhör des Guten

Me-ti zitierte das Gedicht des Dichters Kin

Tritt vor: Wir hören

Daß du ein guter Mann bist.

Du bist nicht käuflich, aber der Blitz

Der ins Haus einschlägt, ist auch

Nicht käuflich.

Was du einmal gesagt hast, dabei bleibst du.

Was hast du gesagt ?

Du bist ehrlich, sagst deine Meinung ?

Welche Meinung ?

Du bist tapfer.

Gegen wen ?

Du bist weise.

Für wen ?

Du siehst nicht auf deinen Vorteil.

Auf wessen ?

Du bist ein guter Freund.

Auch guter Leute?

So höre: Wir wissen

Du bist unser Feind. Deshalb wollen wir dich

Jetzt an eine Wand stellen. Aber in Anbetracht

deiner Verdienste met je verdiensten

Und guten Eigenschaften

An eine gute Wand und dich erschießen mit

Guten Kugeln guter Gewehre und dich begraben mit Goede kogels van goede geweren en je begraven met

Einer guten Schaufel in guter Erde.

Verhoor van de goede

Me-Ti citeert het gedicht van de dichter Kin

Stap naar voren : wij horen

dat je een goede man bent.

Je bent niet koopbaar, maar de bliksem

die in het huis inslaat, is ook

niet koopbaar.

Wat je eens gezegd hebt, daar blijf je bij.

Wat heb je gezegd ?

Je bent eerlijk, zegt je mening ?

Welke mening ?

Je bent dapper.

Ten opzichte van wie ?

Je bent wijs ?

Ten voordele van wie ?

Je let niet op je eigen voordeel.

Op wiens dan ?

Je bent een goede vriend.

Ook van goede mensen ?

Luister nu : wij weten

Dat je onze vijand bent. Daarom willen we je

Nu tegen de muur zetten. Maar rekening houdende

En goede eigenschappen

Tegen een goede muur en je neerschieten met

Goede kogels van goede geweren en je begraven met

Een goede schop in goede aarde.